

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อ ต่อไปนี้

1. การบริหาร
 - 1.1 ความหมายของการบริหาร
 - 1.2 ความสำคัญของการบริหาร
 - 1.3 กระบวนการของการบริหาร
2. การบริหารสถานศึกษา
 - 2.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา
 - 2.2 ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา
 - 2.3 กระบวนการของการบริหารสถานศึกษา
 - 2.4 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา
3. หลักธรรมาภิบาล
 - 3.1 ความหมายของธรรมาภิบาล
 - 3.2 ความสำคัญของธรรมาภิบาล
 - 3.3 ลักษณะของธรรมาภิบาล
 - 3.4 องค์ประกอบของธรรมาภิบาล
4. นโยบายการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยในประเทศ

การบริหาร

ความหมายของการบริหาร

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหาร ไว้ดังนี้

เสนาะ ดิเียว (2548 : 6) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารว่า หมายถึง การบริหารเป็นการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่นผู้บริหารไม่ได้ลงมือด้วยตนเองแต่ทำงานโดยการสั่งให้คนอื่นทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

สนธยา แห่งศรีสาร (2549 : 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่วางแผนการจัดองค์การ จัดคนเข้าทำงาน สั่งการ และควบคุม การทำงานให้กิจกรรมขององค์การดำเนินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้อยู่บนพื้นฐานของปัจจัยในการบริหาร (Factor of Management)

สมาน อัสวภูมิ (2549 : 86) ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง กระบวนการและกิจกรรมที่สามารถใช้ในการบริหารงานในทุกะบบองค์การ ข้อแตกต่าง คือหน่วยหรือองค์การที่จะบริหารนั้นมีการกิจหลักอะไร ผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำในการกระดมและใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

เซอร์เช และบลันชาร์ด (Hersey and Blanchard, 1982 : 3) กล่าวถึงความหมายของการบริหารว่าหมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นและกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel, 2001 : 437-438) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ด้วยองค์ประกอบหลายประการเช่นการตัดสินใจขององค์การ แรงจูงใจภาวะผู้นำโดยการบริหารต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาและสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันโดยมีการวางแผน การจัดการ การนำ การควบคุม ด้วยการปฏิบัติกิจกรรมของบุคคลภายในองค์การที่มีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ความสำคัญของการบริหาร

อัจฉริยา วิทยาภิรมย์ (2550 : 36-38) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารที่มีต่อองค์กร ผู้บริหาร และต่อผู้ปฏิบัติงาน ไว้ดังนี้

1. ความสำคัญต่อองค์กร

1.1 ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้ตามนโยบายและเป้าหมาย

1.2 ช่วยให้องค์กรพัฒนาไปสู่รูปแบบที่ทันสมัยได้มาตรฐาน

1.3 ช่วยให้องค์กรมีความมั่นคง และพัฒนาไปในทิศทางและอัตราเร่งที่เหมาะสม

1.4 ช่วยให้องค์กรดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบแบบแผนงานไม่ล่าช้า เพราะบุคลากรทุกฝ่ายเข้าใจขั้นตอนและหน้าที่ในการทำงานเป็นอย่างดี

1.5 ช่วยให้บริการการทำงานเป็นไปอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและระหว่างผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานเพราะต่างก็มีความเข้าใจกัน

1.6 ทำให้องค์กรมีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับ ศรัทธา จากบุคคลทั้งภายใน และภายนอกองค์กร

2. ความสำคัญต่อผู้บริหาร

2.1 ช่วยให้ผู้บริหารจัดระบบงานได้อย่างเหมาะสม เพราะได้นำความรู้ทางเทคนิค การบริหารมาพัฒนาองค์กรให้เกิดความรวดเร็ว คล่องตัวในการดำเนินงานผลงานจึงออกมาใน ระยะเวลาที่เหมาะสม

2.2 เป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหาร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างเป็น ขั้นตอน และมีเทคนิคในการบริหาร

2.3 ช่วยให้การบริหารงานของผู้บริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตรงไปตรงมาตาม วัตถุประสงค์

2.4 สร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินงานให้กับผู้บริหาร

2.5 ช่วยให้ผู้บริหารสามารถใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในองค์กรได้อย่างเหมาะสม ถูกต้องกับลักษณะงานและสถานการณ์ที่เป็นอยู่

2.6 ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่การควบคุมการทำงานทั้งองค์กรของผู้บริหารได้

2.7 เป็นการจัดระเบียบและดูแลบุคลากรให้ทำงานเต็มความรู้ความสามารถของแต่ละ คนให้มากที่สุดเพื่อประสิทธิผลของงาน

2.8 ช่วยให้ผู้บริหารมอบหมายงานและสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานได้ โดยตรงตามความสามารถ เขาก็จะเกิดความภาคภูมิใจ และถือเป็นเกียรติ รวมทั้งตั้งใจในการทำงาน ให้กับองค์กร

2.9 ผู้บริหารที่ใช้เทคนิคการบริหารจะตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับ สถานการณ์เพราะความสามารถคาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้

3. ความสำคัญต่อผู้ปฏิบัติงาน

3.1 ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดการยอมรับ ศรัทธา และสนับสนุนการดำเนินงานของผู้บริหาร และกล้าที่จะเสนอความคิดเห็น

3.2 ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานที่ด้วยความมั่นใจ เต็มใจ เต็มความสามารถ และเต็มเวลา

3.3 สามารถดึงเอาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้ปฏิบัติงานของแต่ละคนออกมาใช้ให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

3.4 เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีอิสระในการทำงานอันจะทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน

3.5 เสริมสร้างกำลังใจ ความสามัคคีในการทำงาน และป้องกันการสมองไหลไปยังระบบงานเอกชน

3.6 ลดข้อขัดใจและข้อขัดแย้งระหว่างเพื่อนร่วมงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้บริหาร ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

3.7 ทำให้ผู้ปฏิบัติงานทราบทิศทางการทำงานและเกิดทักษะจากการทำงาน

3.8 ทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำทรัพยากรขององค์กรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพราะผู้บริหารเปิดโอกาสให้ใช้ รวมทั้งจัดหาทรัพยากรใหม่ ๆ ที่จำเป็นในการทำงานอยู่ตลอดเวลา

ปรัชญา เวสารัชช์ (2554 : 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารว่าเป็นการจัดการที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกา และวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีกระบวนการประเมินผลที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้

ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel, 2001 : 4) ได้กล่าวถึงการบริหารว่ามีความสำคัญและส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จในงานของผู้บริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในการนำและการใช้ภาวะผู้นำในการปรับเปลี่ยนและพัฒนางานให้ดีขึ้น

สรุปได้ว่า การบริหารมีความสำคัญต่อระบบการปฏิบัติงานของมนุษย์งานใด ๆ จะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยระบบการบริหารเป็นเครื่องชี้นำขององค์กร เพราะจะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเจริญและความล้าหลังของสังคมมนุษย์ถ้าขาดระบบการบริหารที่ดี

กระบวนการของการบริหาร

นักวิชาการได้กล่าวถึงกระบวนการของการบริหารไว้ดังนี้

ชร สุนทรายุทธ (ม.ป.ป. : 56) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนในกระบวนการบริหารการศึกษาว่ามี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planing) การเลือกวิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์กร และกำหนดว่าจะทำงานนั้นอย่างไร
2. การจัดองค์กร (Organization) การนำเอาแผนงานที่กำหนดไว้มากำหนดหน้าที่สำหรับบุคลากรหรือกลุ่มบุคคลที่จะปฏิบัติภายในองค์กร เป็นการเริ่มต้นของกลไกในการนำเอาแผนงานไปสู่การปฏิบัติ

3. การนำ (Leading) เกี่ยวข้องกับการจูงใจ ภาวะผู้นำ และการสื่อสารระหว่างบุคคล องค์การเพื่อช่วยให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการ

4. การควบคุม (Controlling) หน้าที่ทางการจัดการสำหรับผู้บริหารในการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นมาตรฐานวัดผลการทำงานในองค์การ รวมทั้งการวัดผลการทำงานในปัจจุบันเพื่อกำหนดมาตรฐานขึ้น และเปรียบเทียบกับผลงานที่ทำได้เพื่อปรับปรุงแก้ไขผลการทำงานได้ สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดขึ้น

เจสส์ (Jesse. 1999 : 140) ได้กล่าวถึงการบริหารการศึกษานั้นจะต้องดำเนินการไปตามกระบวนการบริหาร ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) คือ การกำหนดแผนงานและโครงการไว้ล่วงหน้า
2. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การกำหนดตำแหน่งและหน้าที่ในหน่วยงานให้ชัดเจน
3. การสั่งการ (Directing) คือ การพิจารณาสั่งการและมอบหมายงาน
4. การประสานงาน (Coordinating) คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานและตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยงาน
5. การควบคุมงาน (Controlling) คือ เป็นการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า กระบวนการของการบริหารเป็นหน้าที่ของผู้บริหารซึ่งมีการปฏิบัติงานตามกระบวนการโดยเป็นผู้วางแผนจัดองค์การจัดคนเข้าทำงานสั่งการประสานงานและการควบคุมการทำงานเพื่อให้ไปถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ขององค์การผู้บริหารจึงให้ความสำคัญต่อกระบวนการบริหาร ทั้งนี้การบริหารงานสถานศึกษาเป็นการบริหารที่มีเอกลักษณ์ลักษณะเฉพาะของการดำเนินงานดังกล่าวตามลำดับต่อไป

การบริหารสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

การบริหาร (Administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administatrac” หมายถึง ช่วยเหลือ (Assist) หรืออำนวยความสะดวก (Direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “Minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. ออนไลน์. ม.ป.ป.)

วิจิตร ศรีสอ้าน และคนอื่น ๆ (ออนไลน์ : 2548) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันทำกิจกรรมหลักให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันโดยการให้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม

หวน พินธุพันธ์ (2548 : 50) ได้กล่าวว่าการบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาเด็กเยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะคติ พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งในด้านการสังคม การเมือง และเศรษฐกิจเพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน และไม่เป็นระเบียบแบบแผน

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 69) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาว่าหมายถึง การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยัง สถานศึกษา เปิดโอกาสให้ประชาชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจดำเนินการ โดยคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ กำกับ ส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา และจัดทำหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาใน ชุมชนและสังคม อำนาจอหน้าที่ในการบริหารจัดการ 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงาน บุคคลและการบริหารทั่วไป การจัดการศึกษายุคใหม่มีความจำเป็นที่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา ทำให้เกิดความรู้สึกรับอำนาจ และมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อชุมชน นำไปสู่การ ดำเนินงานด้านการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ทาง การศึกษา

กู๊ด (Good. 1973 : 14) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การวินิจฉัย สั่งการ การควบคุม และการจัดการเกี่ยวกับงานหรือกิจการสถานศึกษา ทั้งการบริหารธุรกิจสถานศึกษา และการดำเนินการที่เกี่ยวกับบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษา ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง เช่น การเรียนการสอน การแนะแนว กิจกรรมเสริมหลักสูตร

แคมเบล (Campbell, 1977 : 12) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาของกลุ่มบุคคล โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ให้แก่ครูผู้สอน ได้มีเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอน รวมถึงสร้างบรรยากาศ ทำให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอย่างมีคุณภาพ

ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

นักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 11) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาไว้ว่าเป็นการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาปัจจุบันสถานศึกษาทุกแห่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลซึ่งการเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาเกิดขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ มาตรา 35 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคลการเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาดังกล่าวนอกจากเป็นสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการแล้วยังมีลักษณะนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กฎหมายมหาชนและกฎหมายเอกชนด้วยเหตุนี้สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลจะต้องมีสิทธิและหน้าที่และมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวทั้งการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับสถานภาพเป็นนิติบุคคลโดยบัญญัติในมาตรา 35 แห่งระเบียบพระราชบัญญัติระเบียบราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 2-3) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาว่าเป็นการบริหารแบบนิติบุคคลโดยมีรูปแบบการกระจายอำนาจและได้กำหนดหลักเกณฑ์รูปแบบการกระจายอำนาจ ดังนี้

1. กำหนดการกระจายอำนาจไว้ในกฎหมาย
2. มอบอำนาจจากผู้มีอำนาจตามกฎหมายจากส่วนกลางไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
3. แบ่งอำนาจโดยการแบ่งอำนาจให้ผู้ปฏิบัติราชการแทน

วิทยากร เชียงกูล (2551 : 19) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาว่า การบริหารสถานศึกษาในรูปแบบการกระจายอำนาจโดยตรงสู่สถานศึกษา เป็นรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นใหม่ตามกฎหมายการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เป็นการบริหารงานแบบนิติบุคคล มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง คือ กระทรวงศึกษาธิการสู่สถานศึกษาในส่วนของ การอาชีวศึกษามีการกระจายอำนาจจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสู่วิทยาลัยในอาชีวศึกษาจังหวัด

กระบวนการของการบริหารสถานศึกษา

นักวิชาการได้กล่าวถึงของกระบวนการของการบริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

วันชัย มีชาติ (2550 : 168-169) ได้กล่าวถึงกระบวนการของการบริหารสถานศึกษาไว้ว่าเป็นการแบ่งสายงานหลักและสายสนับสนุน โดยพิจารณาจากกระบวนการที่ปฏิบัติในองค์กรและแยกกระบวนการที่มีอยู่แบ่งออกเป็นปฏิบัติ 2 กลุ่ม ดังนี้

1. สายงานหลัก เป็นกลุ่มที่ปฏิบัติหน้าที่หรือกระบวนการหลักขององค์กรในการแปลสภาพปัจจัยนำเข้าเป็นปัจจัยนำออกและส่งมอบผลผลิตหรือผลลัพธ์สู่สภาพแวดล้อม การปฏิบัติงานของบุคลากรสายหลักจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการบรรลุเป้าหมายขององค์กรโดยตรง เช่น สายงานหลักของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้างาน หัวหน้าครูช่วงชั้นและหัวหน้าครูสายชั้นถือเป็นบุคลากรสายงานหลักทำหน้าที่บริหารจึงเกี่ยวข้องกับการสร้างผลผลิตของสถานศึกษาโดยตรง

2. สายสนับสนุน เป็นกลุ่มที่ปฏิบัติหน้าที่สนับสนุนและช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่หรือกระบวนการหลักขององค์กร งานในสายสนับสนุนไม่ได้มีส่วนโดยตรงในการสร้างผลผลิตและการให้บริการ งานในกลุ่มงานสนับสนุนจะเป็นเรื่องของการอำนวยความสะดวกและช่วยให้งานในสายงานหลักดำเนินไปด้วยดี สายงานสนับสนุนในองค์กร ได้แก่ งานบำรุงรักษาระบบการทำงานในองค์กร ตัวอย่างงานสนับสนุนได้แก่งานด้านการบริหารบุคคล งานด้านธุรการ งานบริหารงานทั่วไป งานบัญชี งานสารบรรณและเอกสาร งานประชาสัมพันธ์และสารสนเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (ออนไลน์ : 2556) ได้แบ่งกระบวนการบริหารสถานศึกษาออกเป็น 4 ฝ่าย ดังนี้

1. ฝ่ายบริหารทรัพยากร แบ่งออกเป็นดังนี้

1.1 งานบริหารงานทั่วไป

1.2 งานบุคลากร

1.3 งานการเงิน

1.4 งานการบัญชี

1.5 งานพัสดุ

1.6 งานอาคารสถานที่

1.7 งานทะเบียน

1.8 งานประชาสัมพันธ์

2. ฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ แบ่งออกเป็นดังนี้

2.1 งานวางแผนและงบประมาณ

2.2 งานศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศ

2.3 งานความร่วมมือ

- 2.4 งานวิจัย พัฒนา นวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์
- 2.5 งานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
- 2.6 งานส่งเสริมผลิตผล การค้าและประกอบธุรกิจ
- 2.7 งานฟาร์มและโรงงาน (เฉพาะสถานศึกษาที่เปิดสอน)
3. ฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา แบ่งออกเป็นดังนี้
 - 3.1 งานกิจกรรมนักเรียนนักศึกษา
 - 3.2 งานครูที่ปรึกษา
 - 3.3 งานปกครอง
 - 3.4 งานแนะแนวอาชีพและการจัดหางาน
 - 3.5 งานสวัสดิการนักเรียนนักศึกษา
 - 3.6 งานโครงการพิเศษและการบริการชุมชน
4. ฝ่ายวิชาการ แบ่งออกเป็นดังนี้
 - 4.1 แผนกวิชา
 - 4.2 งานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน
 - 4.3 งานวัดผลและประเมินผล
 - 4.4 งานวิทยบริการและห้องสมุด
 - 4.5 งานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
 - 4.6 งานสื่อการเรียนการสอน

แรมเซเยอร์ และคณะ (Ramseyer and et al. 1995 : 18) ได้กล่าวถึง กระบวนการของการบริหารสถานศึกษาไว้โดยแบ่งตามงานไว้ 8 ประเภท ดังนี้

1. งานพัฒนาการสอนและหลักการ
2. งานธุรการ การเงินและการบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน
3. งานเป็นผู้นำชุมชนที่ตั้งอยู่
4. งานบุคคล
5. งานอาคารสถานที่
6. งานจัดการรับส่งนักเรียน
7. งานจัดระบบบริหารโรงเรียนให้ถูกต้องและ
8. งานปกครองดูแลนักเรียน

สรุปได้ว่า กระบวนการของการบริหารสถานศึกษาเป็นวิธีการที่เป็นขั้นตอนและมีหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการแบ่งงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ ตามกระบวนการหลัก คือ การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การประสานความร่วมมือ การควบคุม และการประเมินผล ดังนั้นผู้บริหาร

จำเป็นต้องทราบถึงกระบวนการต่าง ๆ ทุกขั้นตอนในสถานศึกษา โดยบริหารสถานศึกษาตามกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

นักวิชาการได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

ศิริชัย ชินะดังกูร (2554 : 24-25) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาว่า วิธีการบริหารแบบเดิมที่ต้องรับคำสั่งจากส่วนกลางตั้งแต่ งานวิชาการหลักสูตรงบประมาณบุคลากร และทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนการแก้ปัญหาที่ต้องเสนอเรื่องขึ้นไปตามลำดับเมื่อการบริหารเข้าสู่ระบบการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานบทบาทของผู้บริหารเพื่อการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความสำเร็จนอกเหนือจากความเป็นนักประสิทธิผลของผู้บริหารแล้ว ผู้บริหารต้องมีบทบาทดังนี้

1. บทบาทของแบบผู้นำการพัฒนาโดยอาศัยความร่วมมือขององค์กรบุคคลหรือคณะกรรมการมีความอิสระและคล่องตัวในการบริหารจัดการควบคู่ไปกับการรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้
2. บทบาทในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตัดสินใจเองโดยใช้กระบวนการกลุ่มข้อมูลสารสนเทศและกระบวนการตัดสินใจ
3. บทบาทในการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้เป็นมืออาชีพทั้งในด้านมาตรฐานวิชาชีพ คุณธรรมจริยธรรมให้มีความสามารถและทักษะทั้งในด้านหน้าที่และกระบวนการมีการพัฒนาตนเองให้ทันสมัยในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง
4. บทบาทในการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในครูทำให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้วิธีเรียนรู้ครูเปลี่ยนวิธีสอนจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
5. บทบาทในการให้โอกาสครูอยู่ในฐานะผู้ร่วมงานร่วมตัดสินใจเป็นนักพัฒนาและนักปฏิบัติร่วมกับผู้บริหารและคณะกรรมการวางแผนพัฒนาระยะยาว (ธรรมนูญโรงเรียน) และการจัดทำแผนประจำปี
6. บทบาทของการเป็นนักประชาสัมพันธ์ที่ดีประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของสถานศึกษาทุกด้านอย่างต่อเนื่องสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนให้ผู้ปกครองและชุมชนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับผู้ร่วมหุ้นผู้สนับสนุนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพช่วยเหลือดูแลทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในกรณีเกิดปัญหาขึ้นในโรงเรียน

ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ (2549 : 3) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า กระบวนการจัดกิจกรรมการทำงานอย่างเป็นระเบียบ ด้วยเทคนิคและวิธีปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม โดยการใช้ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) เงินทุน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และ

ระยะเวลาในการดำเนินงาน (Critical Moment) ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานด้วยจิตรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

วันทนาเมืองจันทร์ (ออนไลน์, 2556) กล่าวว่า ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำงานด้วยจิตใจที่แน่วแน่ มั่นคงโดยฝึกอุดมคติและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและปัญหานั้นๆ การที่จะต้องเผชิญและต้องหาทางแก้ไขให้สำเร็จ ดังนั้นการแสดงบทบาทที่เหมาะสมกับสถานภาพของผู้บริหารและแสดงให้เหมาะสมกับตำแหน่งของผู้นำสูงสุดในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น อีกทั้งจะต้องเป็นบทบาทที่ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมคาดหวังว่าผู้บริหารควรจะเป็น ซึ่งได้แก่ผู้บริหารควรจะเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งมีการพัฒนางานวิชาการอย่างเป็นระบบมีกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นที่ยอมรับพร้อม ๆ กับการเป็นนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และลึกซึ้งตลอดจนมีความรู้ ความสามารถที่จะก้าวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของชุมชนของสังคมและของโลก ด้วยการพัฒนาสถานศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพ เพื่อสร้างสรรค์ศรัทธา ความเชื่อมั่นในตัวผู้บริหารให้บังเกิดแก่ทุกคน นอกจากนี้บทบาทในฐานะผู้ช่วยเหลือ เกื้อกูลผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาก็ยังเป็นบทบาทที่จำเป็น ในยุคสมัยของสังคมวัตถุนิยมซึ่งให้ความสำคัญด้านวัตถุมากกว่าการเห็นความสำคัญของการพัฒนาด้านจิตใจ ผู้บริหารที่มีจิตใจที่พร้อมจะเป็นผู้ให้ยอมเป็นผู้ที่สมควรแก่การยกย่อง สรรเสริญ ประการสำคัญ ถ้าผู้บริหารสามารถใช้ปัญญาในการกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม ก็จะทำให้การแสดงบทบาทต่าง ๆ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนั้น บทบาทในการตัดสินใจที่มีประสิทธิผล ก็จะทำให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพเพราะตัดสินใจไม่พลาด ส่วนอีกบทบาทหนึ่งที่ไม่ควรละเลยก็คือ การเป็นนักพูดที่มีศิลป์ มีศิลปะในการเจรจาต่อรองตลอดจน เป็นนักฟังที่ดีที่พร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้คนรอบข้าง อีกทั้งยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ร่วมงานเมื่อมีผู้รับฟังปัญหาข้อคับข้องใจผู้บริหารที่สามารถแสดงบทบาทต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว และบทบาทอื่น ๆ ตามสถานการณ์ให้เหมาะสมก็ย่อมจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทและหน้าที่ในการเป็นผู้นำทางวิชาการและผู้นำทางการพัฒนา โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นผู้อำนวยความสะดวกทั้งทางด้านวิชาการและการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ประสานสัมพันธ์กับทุกฝ่ายตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาคูและบุคลากรในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นผู้มีทัศนคติในเชิงบวกกับผู้ร่วมงาน บริหารสถานศึกษาด้วยวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล แน่วแน่ มั่นคง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เป็นนักพูดที่มีศิลป์และเป็นผู้ฟังที่ดี

หลักธรรมาภิบาล

ความหมายของธรรมาภิบาล

นักวิชาการได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลไว้ ดังนี้

อานันท์ ปันยารชุน (ออนไลน์, 2547) ให้ความหมายของธรรมรัฐ ซึ่งมีความหมายเกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลไว้ว่า ผลลัพธ์ของการจัดการกิจกรรมซึ่งบุคคลทั้งในและสถาบันทั้งในภาครัฐและเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกันซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้โดยสาระธรรมรัฐคือองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้แน่ใจว่านโยบายที่กำหนดไว้จะได้ผลหมายถึงการมีบรรทัดฐานเพื่อให้มีความแน่ใจว่ารัฐบาลจะสามารถสร้างผลงานตามที่สัญญาไว้กับประชาชน

ปาริชาติ เทพาภิรักษ์ และอมรารธรรม ทิวถนอม (2549 : 79) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลว่า หมายถึง หลักการบริหารงานที่สร้างความโปร่งใส สร้างความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม ความมีประสิทธิภาพและความคุ้มค่า ตลอดจนรับผิดชอบต่อผลการกระทำ

สุทัศน์ สุธาทิกุลสมบัติ (2550 : 1) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลว่า หมายถึง กระบวนการตัดสินใจที่จะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ธรรมาภิบาล (Governance) ได้ให้ความสำคัญกับองค์กรที่มีรูปแบบ (Formal) และไม่มีรูปแบบ (Informal) ซึ่งคนที่อยู่ในองค์กรนั้นเป็นผู้ตัดสินใจการกระทำตามโครงสร้างและแนวทางที่ได้กำหนดไว้

ศิลปพร ศรีจันทเพร (2553 : 1) ได้ให้ความหมายของบรรษัทบาลซึ่งมีความหมายเกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลไว้ว่าเป็นการใช้ธรรมาภิบาลในระดับกิจการ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแปลธรรมาภิบาลอย่างเป็นทางการว่า การกำกับดูแลกิจการที่ระดับภาครัฐ อาจใช้คำว่า ธรรมรัฐหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ไม่ว่าจะนำธรรมาภิบาลไปใช้ที่ใด หรือในระดับใด แนวทางและหลักการพื้นฐานของธรรมาภิบาลดูเหมือนจะคล้ายคลึงกัน คือ การตั้งอยู่ในความถูกต้องและเป็นธรรมสังคมชุมชนก็จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี โดยมีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐองค์กรเอกชนประชาชนโดยสามารถควบคุมดูแลและตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ยึดหลักความโปร่งใส ความยุติธรรมมีส่วนร่วมเสมอภาคภายใต้กรอบกฎหมายที่เป็นธรรมโดยมีกลไกของรัฐเป็นแกนนำในการปฏิบัติทั้งภาคเศรษฐกิจสังคมและการเมืองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

ความสำคัญของธรรมาภิบาล

นักวิชาการได้ให้ความหมายของความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ดังนี้

สถาบันปวช อิงการณ์ (2548 : 1) ได้กำหนดไว้ว่า ธรรมเนียมปฏิบัติเป็นเรื่องที่มีสำคัญมากสมควรได้รับการส่งเสริมจากทุกภาคส่วนของสังคม เพราะถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพแก่สังคมไทยในทุก ๆ ด้าน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต เขต 1 (2549 : 3) ได้ให้ความสำคัญของธรรมเนียมปฏิบัติว่าการส่งเสริมภาคธุรกิจเอกชน ให้เกิดความเข้มแข็ง สุจริต โดยจัดให้มีกฎ ระเบียบ และสร้างแรงจูงใจให้ธุรกิจที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เข้าร่วมในกระบวนการ “บริษัทภิบาล” เพิ่มขึ้น โดยกำหนดมาตรการการส่งเสริมให้ผู้ลงทุนรายย่อยมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารธุรกิจ มีมาตรการส่งเสริมกรรมการและผู้บริหารรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ และผู้บริโภคมากขึ้น ส่งเสริมสถาบันวิชาชีพให้มีบทบาทในการสร้างธรรมเนียมปฏิบัติและรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจให้ธุรกิจเอกชน ผู้บริหาร/กรรมการ ผู้ถือหุ้น ตลอดจนประชาชนทั่วไปรู้ถึงประโยชน์ในการกำกับดูแลธุรกิจที่ดีธรรมเนียมปฏิบัติ เสริมสร้างการเมืองที่โปร่งใสและพัฒนามาตรฐานประชาธิปไตย มีการพัฒนาส่งเสริมการเมืองให้โปร่งใสดุสิตและชอบธรรมในการใช้อำนาจ โดยให้ทุกภาคส่วนของสังคมร่วมกันกำหนดมาตรฐาน คุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองและยึดถือปฏิบัติ

วิชัย ตันศิริ (2549 : 15) ได้กล่าวถึงความสำคัญของธรรมเนียมปฏิบัติไว้ว่า สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยกำหนดให้มีการกระจายอำนาจบริหารจัดการศึกษาด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง โดยมุ่งหวังว่าจะสามารถแก้ปัญหาทางด้านการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งมีปัญหาเรื่องการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลางและขาดเอกภาพทั้งด้านนโยบายและการบริหาร

ธีระ รุณเจริญ (2550 : 27-29) กล่าวว่า ความสำคัญของธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานทางการศึกษา ดังนี้

1. พระราชกฤษฎีกานี้ใช้บังคับส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานอื่นของรัฐในกำกับของราชการฝ่ายบริหาร แต่ไม่รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นงานบริหารงานเพื่อ

- 2.1 เกิดประโยชน์สุขของประชาชน

- 2.2 เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ

- 2.3 มีประสิทธิภาพ และเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ

- 2.4 ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น

- 2.5 มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์

- 2.6 ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก และได้รับการตอบสนองตามความต้องการ
- 2.7 มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ
3. การบริหารเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน มีแนวทางดังนี้
 - 3.1 กำหนดภารกิจตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับแนวนโยบาย
 - 3.2 ปฏิบัติภารกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สามารถตรวจสอบได้
 - 3.3 จัดให้มีการศึกษาวิเคราะห์ ผลดี ผลเสีย ก่อนเริ่มดำเนินการ
 - 3.4 รับฟังความคิดเห็นและความพึงพอใจของสังคม
 - 3.5 แก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการโดยเร็ว
4. การบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ให้ปฏิบัติดังนี้
 - 4.1 จัดทำแผนปฏิบัติล่วงหน้า
 - 4.2 ในแผนให้มีรายละเอียด ขั้นตอน ระยะเวลา และงบประมาณในการดำเนินการ
 - 4.3 จัดให้มีการติดตามและประเมินผลปฏิบัติ
 - 4.4 เมื่อเกิดผลกระทบต่อประชาชนในการปฏิบัติตามภารกิจให้เป็นหน้าที่ที่ต้องแก้ไข และบรรเทาผลกระทบหรือเปลี่ยนแผนตามความเหมาะสม
5. การบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ให้ดำเนินการดังนี้
 - 5.1 กำหนดเป้าหมาย แผนการดำเนินงาน ระยะเวลาแล้วเสร็จ และงบประมาณและเผยแพร่ให้ส่วนราชการและประชาชน
 - 5.2 ทำบัญชีต้นทุนงานบริการสาธารณะตามกำหนด
 - 5.3 ให้มีความคุ้มค่าในการปฏิบัติ
 - 5.4 ถ้ามีการดำเนินการขออนุญาต ขออนุมัติหรือความเห็นแจ้งผลภายใน 15 วัน
 - 5.5 วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาใดๆ โดยเร็ว
 - 5.6 ปกติให้ส่งราชการเป็นลายลักษณ์อักษร
6. การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ให้ปฏิบัติดังนี้
 - 6.1 จัดให้มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ
 - 6.2 ก.พ.ร. โดยความเห็นชอบของ ค.ร.ม. สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ/แนวทางการกระจายอำนาจก็ได้
 - 6.3 ให้จัดทำแผนภูมิ ขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการเปิดเผยไว้
 - 6.4 จัดศูนย์อำนวยความสะดวกเป็นศูนย์บริการเพิ่ม
 - 6.5 ให้จัดเจ้าหน้าที่ไว้ศูนย์บริการร่วม

- 6.6 ให้จัดศูนย์บริการร่วมไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ
7. การปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการ ให้ดำเนินการดังนี้
 - 7.1 จัดให้มีการทบทวนภารกิจ
 - 7.2 ห้ามมิให้จัดตั้งหน่วยงานที่มีภารกิจซ้ำกัน
 - 7.3 ดำเนินการตรวจสอบและทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบของหน่วยงาน
 - 7.4 ให้สำนักงานกฤษฎีกาเสนอแนะต่อส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เมื่อเห็นว่ากฎหมาย ระเบียบ ไม่สอดคล้องหรือเหมาะสมเป็นอุปสรรค เพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงต่อไป
8. การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชน ให้ดำเนินการ ดังนี้
 - 8.1 บริการประชาชน หรือติดต่อประสานงานกับส่วนราชการด้วยกัน โดยกำหนด ระยะเวลาแล้วเสร็จให้เป็นที่รับทราบ
 - 8.2 ตอบคำถามหรือแจ้งการดำเนินงานให้ทราบภายใน 15 วัน
 - 8.3 จัดให้มีระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน
 - 8.4 ให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจัดให้มีระบบเครือข่ายกลาง ขึ้น เพื่อความสะดวกและรวดเร็วของประชาชน
 - 8.5 ถ้ามีการร้องเรียน เสนอแนะหรือความเห็นเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติราชการอุปสรรค ความยุ่งยากหรือปัญหาต้องพิจารณาให้ลุล่วง อาจใช้ IT ก็ได้
 - 8.6 ให้ส่วนราชการที่มีอำนาจ ออกกฎ ระเบียบ หรือประกาศปรับปรุงแก้ไขให้ เหมาะสมโดยเร็ว
 - 8.7 ให้ปฏิบัติราชการโดยปกติเป็นเรื่องเปิดเผย
 - 8.8 จัดให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายแต่ละปี สามารถดูหรือ ตรวจสอบได้
9. การประเมินผลการปฏิบัติราชการ ให้ดำเนินการดังนี้
 - 9.1 จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ คุณภาพการบริการและความพึงพอใจของ ประชาชน
 - 9.2 อาจจัดให้มีการประเมินภาพรวมของผู้บังคับบัญชาแต่ละระดับ
 - 9.3 จัดประเมินผลการปฏิบัติงานตามตำแหน่ง ประโยชน์และผลสัมฤทธิ์ของหน่วย ราชการ

9.4 ถ้าการบริการของส่วนงานใดมีคุณภาพ และเป็นไปตามเป้าหมายแก่ประชาชน พอใจ ให้คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เสนอ คณะรัฐมนตรี (ค.ร.ม.) จัดสรรเงินเพิ่ม พิเศษเป็นบำเหน็จความชอบแก่หน่วยราชการนั้น ๆ

9.5 ให้คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เสนอให้รางวัลต่อคณะรัฐมนตรีสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพของส่วนราชการ

สรุปได้ว่า การบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้บริหารจะต้องสร้างขึ้น เป็นคุณสมบัติประจำตัว และของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดซึ่งความเป็นธรรมในการบริหารงาน มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ความสำคัญในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลต้อง เกิดจาก 3 ภาคส่วนคือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ลักษณะของธรรมาภิบาล

นักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะของธรรมาภิบาลไว้ ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2551 : 36) ได้กล่าวถึงลักษณะของธรรมาภิบาลว่าถูกนำไป ประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทั้งในระดับประเทศและระดับองค์กร ทั้งในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กร ไม่แสวงหากำไรต่าง ๆ แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนและผลักดันโดย องค์กรระหว่างประเทศจำนวนมากในช่วงเกือบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมาและได้รับการตอบรับอย่างดีใน หลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย แนวคิดนี้ยังสามารถนำมาปรับใช้กับการบริหารเมืองได้ด้วย ซึ่ง ไม่ได้หมายความว่าเพียงการทำให้เกิดการจัดการปกครองที่ดีในระดับภายในหน่วยงานปกครอง ท้องถิ่นระดับองค์กรแต่ละแห่งเท่านั้น หากยังหมายถึง การบริหารจัดการเมืองในขอบเขตพื้นที่ของเมือง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลากหลาย กว้างขวาง เกินกว่าเพียงหน่วยงานราชการหรือองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น แต่รวมถึงบทบาทของธุรกิจ ร้านค้า สถานศึกษา สถานประกอบการของเอกชน และองค์กรการกุศล มูลนิธิ สมาคมต่าง ๆ ด้วย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป. : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวเกี่ยวกับ ลักษณะของธรรมาภิบาลไว้ว่า สืบเนื่องจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบ บริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 มีสาระสำคัญประกอบด้วยหลักพื้นฐาน 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า แต่ละหลักสามารถจำแนกใช้ในการบริหารเป็น 3 ระดับคือ ระดับประเทศ ระดับ ภาครัฐ และระดับองค์กร ซึ่งแต่ละระดับมีความเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ องค์กรที่มีการบริหารกิจการ บ้านเมืองและสังคมที่ดีจะช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดีของระดับภาครัฐและระดับประเทศ ต่อไป ในทางกลับกันการกำหนดบทบาทของภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ในระดับประเทศจะมีผลต่อบทบาทภารกิจและการบริหารจัดการของระดับภาครัฐและระดับองค์กรด้วย

สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (ออนไลน์. 2556) ได้กล่าวถึงลักษณะของธรรมาภิบาล ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ การตรวจสอบได้ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีกรอบกฎหมายสำหรับการพัฒนา ซึ่งธนาคารโลกได้แยกหลักธรรมาภิบาลออกจากแนวคิดประชาธิปไตย โดยเน้นในเรื่องประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย แต่ถือว่าหลักธรรมาภิบาลกับหลักประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ไปด้วยกัน เนื่องจากลักษณะหลายอย่างของธรรมาภิบาล เช่น ความรับผิดชอบ และความโปร่งใส ซึ่งรวมถึงการเปิดเผยข้อมูลแก่สาธารณะ และการถูกตรวจสอบโดยสาธารณะ เป็นเงื่อนไขสำคัญของประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาลมีลักษณะที่เป็นแนวคิดในเชิงบวกและการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย โดยมีความสัมพันธ์กับประชาธิปไตย คือ ธรรมาภิบาลจะเกิดขึ้นได้โดยมีประชาธิปไตยเป็นพื้นฐานในการสนับสนุน

องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

นักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ ดังนี้

วิภาส ทองสุทธิ (2551 : 125-134) ได้กล่าวไว้ว่า หลักพื้นฐานของการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีประกอบด้วยหลักพื้นฐาน 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม การตรากฎหมายที่ถูกต้อง เป็นธรรม การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย การกำหนดกฎ กติกาและการปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพความยุติธรรมของสมาชิก
2. หลักคุณธรรม การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ
3. หลักความโปร่งใส การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ
4. หลักความมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญของประเทศ เช่น การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ
5. หลักความพร้อมรับผิด ความตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง การกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และมีความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตน
6. หลักความคุ้มค่า การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนร่วม เช่น รมรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552: 8-9) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลไว้ 10 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักประสิทธิผล (Effectiveness) ผลการปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ รวมถึงสามารถเทียบเคียงกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่มีภารกิจคล้ายคลึงกัน และมีผลการปฏิบัติงานในระดับชั้นนำของประเทศเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน โดยการปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทางยุทธศาสตร์ และเป้าหมายที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึงมีการติดตามประสิทธิผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2. หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) การบริหารราชการตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดีที่มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสมให้องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุนแรงงานและระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

3. หลักตอบสนอง (Responsiveness) การให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวังความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่าง

4. หลักการรับผิดชอบ (Accountability) การแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความรับผิดชอบนั้นควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ รวมทั้งการแสดงถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ

5. หลักความโปร่งใส (Transparency) กระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา ชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัยและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอันไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรีโดยประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ และสามารถตรวจสอบได้

6. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) กระบวนการที่ข้าราชการ ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหาร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

7. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากส่วนราชการส่วนกลางให้แก่หน่วยงานการปกครองท้องถิ่น (ราชการ

บริหารส่วนท้องถิ่น) และภาคประชาชนดำเนินการแทนโดยมีอิสระตามสมควร รวมถึงการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความพึงพอใจในการให้บริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุงกระบวนการ และเพิ่มผลิตภาพเพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของส่วนราชการ

8. หลักนิติธรรม (Rule of Law) การใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

9. หลักความเสมอภาค (Equity) การได้รับการปฏิบัติและได้รับการบริการอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกด้าน ชาย/หญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา การ ฝึกอบรม และอื่น ๆ

10. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) การข้อตกลงทั่วไปภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่ม บุคคลที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงซึ่งต้องไม่มี ข้อคัดค้านที่ยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ โดยฉันทามติไม่จำเป็นต้องหมายความว่าเห็นพ้องโดยเอกฉันท์

สำนักนายกรัฐมนตรี (ออนไลน์ : ม.ป.ป.) ได้กำหนดองค์ประกอบของธรรมาภิบาลตาม ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ดังนี้

1. หลักนิติธรรมได้แก่การตรากฎหมายกฎข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็น ที่ยอมรับของสังคมและสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายกฎข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าเป็น การปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรมได้แก่การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนา ตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจขยันอดทนมีระเบียบวินัยประกอบอาชีพ สุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใสได้แก่การสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดย ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็น ประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมี กระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

4. หลักความมีส่วนร่วมได้แก่การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็นการได้ส่วนสาธารณะ การประชาสัมพันธ์การแสดงผลการประชาปฏิบัติหรืออื่นๆ

5. หลักความรับผิดชอบได้แก่การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคมการใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัด ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

การฉันทน์ รัตนแสนวงษ์ (2553 : 12) กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่องค์การสหประชาชาติกำหนดหลักปฏิบัติธรรมาภิบาล ไว้ 8 ข้อ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งชายหญิงคือการตัดสินใจที่สำคัญในสังคมและสร้างความสามัคคีให้เกิดกับประชาชน การมีส่วนร่วมสามารถทำได้โดยอิสระไม่มีการบังคับ สมาชิกเต็มใจให้ความร่วมมือด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมผ่านหน่วยงาน สถาบันหรือผู้แทนตามระบอบประชาธิปไตย

2. การปฏิบัติตามกฎธรรมาภิบาลต้องการความถูกต้อง ตามกรอบของกฎหมายไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ลำเอียง มีการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมกับประชาชนโดยเท่าเทียมกัน ทุกคนในสังคมอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายเดียวกัน

3. ความโปร่งใส ความโปร่งใสเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา สิ่งนี้ช่วยแก้ปัญหาการทุจริตและคอร์รัปชันได้ทั้งในภาครัฐและเอกชน สื่อจะเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินงานโดยการนำเสนอข่าวสารให้แก่สังคมได้รับทราบ

4. ความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบเป็นการพยายามให้คนทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดในการทำงาน กล้าที่จะตัดสินใจและรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจนั้น ๆ

5. ความสอดคล้อง ความสอดคล้องต้องกันเป็นการกำหนดและสรุปความต้องการของคนในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมาก โดยพยายามหาจุดสนใจร่วมกันและความต้องการที่สอดคล้องกันของสังคมมาเป็นข้อปฏิบัติเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม การจะพัฒนาสังคมได้ต้องทราบความต้องการที่สอดคล้องกันของสังคมนั้น ๆ ด้วยวิธีการเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ก่อน

6. ความเสมอภาคเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับจากรัฐบาล ทั้งการบริการด้านสวัสดิการ ตลอดจนสาธารณูปโภคด้านอื่น ๆ

7. หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นวิธีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่โดยการผลิตและจำหน่ายเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุนหรือการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อมวลมนุษยชาติ โดยมีการพัฒนากระบวนการเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

8. การมีเหตุผล การมีเหตุผลเป็นความต้องการของทุกในสังคม ประชาชนทุกคนต้องตัดสินใจและความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองด้วยเหตุผลที่สมเหตุสมผล การมีเหตุผลไม่สามารถกระทำได้อำปราศจากการปฏิบัติตามกฎหมายและความโปร่งใส

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักในการบริหารบ้านเมืองและสังคมที่ดี สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีความถูกต้องชอบธรรมเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียน โดยยึดหลัก 6 หลัก ดังนี้

1. หลักนิติธรรม การบังคับใช้กฎข้อบังคับ กฎระเบียบ ข้อตกลง กติกาต่าง ๆ ด้วยความยุติธรรม เสมอภาค เป็นการปกครองภายใต้กฎระเบียบที่สังคมยอมรับและยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎระเบียบเหล่านั้น

2. หลักคุณธรรม การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น มีความขยันหมั่นเพียร อุทิศตนและเสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จริงใจต่อกัน มีความอดทนอดกลั้น ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีการพัฒนาตนเอง

3. หลักความโปร่งใส การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การปฏิบัติที่มีความโปร่งใสทุกขั้นตอน มีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบได้รวมถึงความสามารถในการชี้แจงให้เหตุผลถึงการกระทำต่อผู้อื่นได้ทุกที่ทุกโอกาส

4. หลักความมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้รับรู้ แสดงความคิดเห็นตลอดจนช่วยเหลือในการตัดสินใจปัญหาที่สำคัญ และรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากความคิดของตน นำมาพิจารณาและปรับใช้กับสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ การเสนอข้อคิดเห็น การแสดงความคิดเห็น

5. หลักความรับผิดชอบ ตระหนักในภาระหน้าที่ให้ทุกคนทุกฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ด้วยความเอาใจใส่ รับผิดชอบต่อสังคม ใส่ใจปัญหาสาธารณะ มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา กล้ายอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนทั้งผลดีและผลเสีย ยอมรับข้อบกพร่องของตนและพร้อมที่จะแก้ไขความบกพร่อง

6. หลักความคุ้มค่า การบริหารจัดการโดยให้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมสูงสุด มีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า รักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ การนำวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ซ้ำอีก ใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในแหล่งชุมชนหรือตามท้องถิ่น นำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นโยบายการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ศูนย์พัฒนา ส่งเสริม ประสานงานกิจการนักศึกษาและกิจการพิเศษ (ออนไลน์ : 2557) ซึ่งเป็นหน่วยงานในสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้จัดทำโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน จึงได้จัดทำโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขึ้น เพื่อปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดีงามในการยึดมั่น ความซื่อสัตย์และต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งกระบวนการและเป้าหมายคือร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และยอมรับในศักยภาพของบุคคล ซึ่งเป็นกระบวนการเสริมสร้างพลังภายใน(Empowerment) ของบุคคล รวมทั้งการให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพของเยาวชน อันจะนำไปสู่การดำเนินงานแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

เป้าหมาย

มุ่งเน้นที่การปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมแก่ผู้เรียนอาชีวศึกษาเพื่อร่วมกันต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน โดยการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้อง เป็นกระบวนการที่ต้องทำงานเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งต้องอาศัยทั้งความต่อเนื่องและระยะเวลา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของผู้เรียนที่จะช่วยกันร่วมคิดร่วมทำ ร่วมขับเคลื่อน ดังนั้น เป้าหมายของการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษานั้น ต้องเปิดโอกาสผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการป้องกันแก้ไขปัญหา ผ่านการทำกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับทั้งตัวผู้ดำเนินกิจกรรม และผู้เข้าร่วมกิจกรรมภายใต้หลักการของพัฒนาผู้เรียนเชิงบวก ที่มุ่งเน้นดึงศักยภาพและพลังบวกที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนทุกคนมาเสริมสร้างและพัฒนาเป็นทักษะในการจัดการชีวิตของตนเองมิให้ตกเป็นเป้าหมายของขบวนการทุจริต คอร์รัปชัน ดังนั้น วิธีการดำเนินงานจึงมุ่งเน้นที่การจัดกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่ดำเนินการโดยตัวผู้เรียนเป็นการปลูกฝังค่านิยมการไม่เพิกเฉยต่อการทุจริตในทุกรูปแบบ ตั้งแต่เรื่องเล็กน้อยจนถึงขบวนการในระบบโครงสร้าง เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งในระยะยาว (โตไปไม่โกง)

ภารกิจของสถานศึกษา

1. จัดส่งรองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนางานกิจการนักศึกษา และครูที่ปรึกษาองค์การวิชาชีพของหน่วยเข้าร่วมประชุมชี้แจงกรอบแนวทางการดำเนินงานในระดับภาค
2. ดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการโดยบูรณาการร่วมกับการดำเนินกิจกรรมองค์การวิชาชีพในสถานศึกษา
3. จัดระบบและครูที่ปรึกษา ที่จะคอยให้การสนับสนุน ฝึกฝนและสร้างการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะรับผิดชอบการดำเนินกิจกรรมโดยผู้เรียนเอง

4. กำกับติดตาม กระตุ้น การจัดกิจกรรม และรายงานผลการดำเนินงานของผู้เรียนให้เป็นไปตามแผน เพื่อให้สอดคล้องกับกำหนดการนำเสนอผลงานของโครงการ

5. รวบรวมข้อมูล และรายงานผลการดำเนินกิจกรรมให้คณะกรรมการติดตามระดับจังหวัดทราบเพื่อคัดเลือกสถานศึกษาที่มีผลการดำเนินงานเป็นที่ประจักษ์และพัฒนาต่อยอดในปีงบประมาณต่อไป

6. สรุปรายงานให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

การดำเนินการของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล ดังนี้

1. ชี้แจงให้บุคลากรทุกระดับทราบเรื่องการมีส่วนร่วม เช่น จัดทำบอร์ด ฟังข้อเสนอจากครูผู้สอน การดำเนินงานต่าง ๆ มีการประชุมย่อยกับผู้ได้บังคับบัญชาแล้วส่งข้อเสนอให้ผู้บริหาร

2. สนับสนุนทรัพยากร

3. เป็นผู้สื่อสารเรื่องยอมรับการมีส่วนร่วม

4. ร่วมรับผลของสิ่งที่จะเกิดขึ้น

5. รับฟังความคิดเห็นของผู้ได้บังคับบัญชา

การบริหารชั้นเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารชั้นเรียน ดังนี้

1. ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมการเลือกหัวหน้าชั้นเรียน

2. บรรยายภาคในห้องเรียนเป็นกันเอง

3. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

4. ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย

5. ครูผู้สอนเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้

6. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตั้งกฎ กติกา ในชั้นเรียน

7. มีกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

บลูเมล (Blumel, 2000 : 95) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความช่วยเหลือระหว่างประเทศความร่วมมือกันระหว่างนักสังคมสงเคราะห์และการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ (ประเทศเคนยา) พบว่าหลักธรรมาภิบาลได้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อความร่วมมือต่องานความช่วยเหลือระหว่างประเทศของนักสังคมสงเคราะห์ต่างๆเนื่องจากเป็นกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือและการ

ตรวจสอบอันจะเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดส่วนปัจจัยอื่นๆที่ช่วยเสริมสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างนักสังคมสงเคราะห์เหล่านี้ในประเทศเคนยา (Kenya) ก็คือความสามารถของนักสังคมสงเคราะห์ในการเข้าถึงวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและรวมไปถึงการปรับตัวเข้าหากันเพื่อที่จะสร้างความร่วมมือเป็นกลุ่มย่อยๆเพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

คราค (Clarke. 2001 : 35) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการกระจายอำนาจการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศกานา พบว่า การพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยได้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น โดยประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นทำให้เกิดกลยุทธการพัฒนาที่เป็นจริงเป็นจัง มีการปรับตัวในการปฏิบัติต่าง ๆ ของท้องถิ่นโดยใช้หลักธรรมาภิบาลให้เหมาะสมกับท้องถิ่นจนถือเป็นกุญแจสำคัญการใช้หลักธรรมาภิบาล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่ก็ยังคงมีปัญหาอยู่จากการที่ยังคงมีการถือพรรคถือพวกพ้อง

รอส (Ross. 2002 : 34) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนิเทศการศึกษาและภาวะผู้นำที่เกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลพบว่าในยุคคอมมิวนิสต์เป็นการปกครองแบบศูนย์รวมในลักษณะของระบบราชการ (Bureaucracy) ทำให้สถาบันอุดมศึกษาขาดความรับผิดชอบตรวจสอบได้ (Accountability) ขาดการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ รวมทั้งขาดความเป็นอิสระ (Autonomy) ถือเป็นความบกพร่องของสถาบันอุดมศึกษา

คิมเมท (Kimmert. 2005 : 32) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในระบอบการเมืองการปกครองในอาเซียน 4 ประเทศ พบว่า ประเทศที่พัฒนาแล้วหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำไปใช้ในเชิงของกลยุทธทางการเมืองมากกว่าการนำเนื้อหาสาระไปประยุกต์ใช้ในเชิงนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยนี้เกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 4 ประเทศนี้ได้แก่ฟิลิปปินส์ ไทยมาเลเซียและอินโดนีเซียโดยพิจารณาเป็นประเทศไปและเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาโดยศึกษาว่าประเทศเหล่านี้มีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้อย่างไรบ้างรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของหลักธรรมาภิบาลในการเลือกตั้งในปี 2004 ซึ่งพบว่าหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางและเป็นประเด็นสำคัญในการปฏิรูประบบการปกครองนอกจากนี้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้กล่าวมานี้ยังได้เรียนรู้ในการนำหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาการเมืองการปกครองโดยเน้นการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้พัฒนาบ้านเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานะที่บ้านเมืองมีความไม่แน่นอนและเศรษฐกิจถดถอยเพื่อเป็นรูปแบบและเป็นแนวทางในการบริหารประเทศใหม่ ๆ เนื่องจากหลักธรรมาภิบาลช่วยสนับสนุนการเมืองการปกครองซึ่งแนวคิดของหลักธรรมาภิบาลมีที่มาจากชาติตะวันตกซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบ

การบริหารใหม่ ๆ และก่อให้เกิดการพัฒนาทางประชาธิปไตยซึ่งนั่นคือหนึ่งในจุดประสงค์สำคัญของหลักธรรมาภิบาลนั่นเอง

งานวิจัยในประเทศ

ไพศาล ตั้งสมบูรณ์ (2548 : 87-88) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาครใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากและมีความคาดหวังต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาครในภาพรวมอยู่ในระดับมากและการปฏิบัติจริงและความคาดหวังต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

มณีนรัตน์ ภิญโญภาพสกุล (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในภาพรวมมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากทุกด้านและผลการเปรียบเทียบจำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารงานตามหลักนิคธรรมหลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่ามากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารงานตามหลักความโปร่งใสหลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่ามากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

พรหมเมศวร์ คำผาบ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานโรงเรียน โดยภาพรวมมีความเห็นอยู่ในระดับมากเมื่อเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียนตามความคิดเห็นของคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่โดยภาพรวมและรายด้านพบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูผู้สอนและเมื่อเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียนจำแนกตามขนาดพบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดเล็กขนาดกลางและขนาดใหญ่ทั้ง 3 ด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ยุทธนา ชูทองม้วน (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนโปลิเทคนิคลานนาเชียงใหม่ พบว่า พฤติกรรมการใช้หลัก

ธรรมาภิบาลของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนโปลีเทคนิคลานนาเชียงใหม่โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับได้ดังนี้คือด้านความรับผิดชอบด้านการมีส่วนร่วมด้านนิติธรรมด้านความโปร่งใสด้านความคุ้มค่าและด้านคุณธรรมและควรมีการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนโปลีเทคนิคลานนาเชียงใหม่ ด้านการแก้ปัญหาในโรงเรียนโดยวิธีประนีประนอมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ชุมชนทราบอย่างต่อเนื่องรวมทั้งข้อเสนอแนะในการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนด้านนิติธรรมผู้บริหารควรให้มีการพิจารณาความดีความชอบโดยคำนึงถึงผลการปฏิบัติงานเป็นหลักด้านคุณธรรมผู้บริหารควรจัดทำใบประกาศให้กับบุคลากรที่มีคุณธรรมจริยธรรมด้านความโปร่งใสควรดำเนินการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นไปตามความต้องการของผู้สอนด้านการมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบควรมีการตรวจสอบผลการพัฒนาการศึกษาตามภารกิจที่รับผิดชอบของหน่วยงานและด้านความคุ้มค่าควรมีการรักษาและซ่อมแซมวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพใช้งานได้เสมอ

นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 13 พบว่า สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 13 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยพิจารณาเป็นรายด้านสภาพการบริหารอยู่มากที่สุดในด้านหลักการมีส่วนร่วมการเปรียบเทียบสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 จำแนกตามวุฒิการศึกษาทั้งโดยรวมและรายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิชัย โนนทิ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 3 พบว่า สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากส่วนรายด้านอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ หลักการมีส่วนร่วมหลักคุณธรรมหลักนิติธรรมหลักความโปร่งใสและอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่าข้าราชการครูที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 3 โดยรวมและทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 3 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุชิน เรืองบุญส่ง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานตามหลัก
 ธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า การปฏิบัติงานของ
 ผู้บริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 2
 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับคือหลักคุณธรรมหลักความรับผิดชอบหลักความ
 โปร่งใสหลักความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรมและหลักความคุ้มค่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน
 ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ .05

อัมพร พุดมี (2551 : 131) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 พบว่า การบริหารงานตามหลัก
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูมีความคิดเห็น
 สอดคล้องกันว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน การบริหารงานตาม
 หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู
 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านหลักคุณธรรม ความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ระดับ .05 การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา
 ที่มีขนาดแตกต่างกันโดยรวมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล
 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรทัย แสงทอง (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง หลักธรรมาภิบาลกับการบริหาร
 สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครกรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน พบว่า การบริหารงานตาม
 หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดส่วน
 ครูผู้สอนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากการเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลระหว่าง
 ผู้บริหารในสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชันกรุงเทพมหานคร
 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมี
 การปฏิบัติงานมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางมี
 การปฏิบัติมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่และผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางมีการปฏิบัติ
 มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านหลักนิติธรรมและด้าน
 หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่าง แต่ด้าน
 หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วมและหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหาร
 สถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมคิด มาวงศ์ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานตามหลัก
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัด
 ระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนตาม

ความคิดเห็นของครูสังกัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดโดยรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดจำแนกตามประสบการณ์โดยรวมพบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามขนาดโรงเรียน และเขตจังหวัด พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาเอกสารและได้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ดังกล่าว ซึ่งความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำหลักธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาที่ได้ปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษานั้นส่งผลกระทบโดยตรงต่อครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษาอาชีวศึกษานั้นมีความหลากหลายทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษาได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลต่อไป